

## ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*У статті визначено складові підготовки майбутніх фізіотерапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Охарактеризовано базові елементи підготовки студентів-фізіотерапевтів: мету; нормативні, наукові та методичні засади; педагогічні умови. Створено модель процесу формування готовності фізичних терапевтів до використання ФОТ. Визначено та охарактеризовано чотири етапи підготовки: підготовчий, теоретичний, практичний та квазіпрофесійний.*

**Ключові слова:** підготовка, фізичний терапевт, модель процесу формування готовності, етапи підготовки.

На сьогодні в професійній освіті спостерігаються тенденції до розробки та визначення форм, засобів і методів навчання, оновлення змісту дисциплін; інтегрування інновацій та зарубіжного досвіду у вітчизняну підготовку фахівців, а також створення певних педагогічних систем і моделей для алгоритмізації та забезпечення якості підготовки фахівців.

**Мета статті** – обґрунтувати етапи процесу підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ.

Підготовка майбутніх спеціалістів галузі охорони здоров'я є складною, динамічною системою, заснованою на комплексі теоретико-методологічних підходів. Забезпечення якісного рівня готовності спирається на теоретичну та методологічну аргументацію, яка є базисом для створення моделі процесу підготовки [6].

Модель – це певний образ об'єкта, процесу або явища, що використовують як його представника [11]. Сформована, пояснена модель надає змогу прослідкувати процес підготовки та побачити можливі результати [12].

Фундаментом нашої моделі є мета процесу підготовки – формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Базовими складовими для реалізації визначеної мети є наукові, методичні та нормативні засади.

Нормативні засади – загальні положення, що забезпечують та регулюють підготовку фахівців з фізичної терапії, зокрема: Постанова Кабінету Міністрів “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266”, накази МОЗ “Про затвердження примірних посадових інструкцій та кваліфікаційних характеристик з метою поліпшення лікарсько-фізкультурної служби в Україні”, «Про внесення змін до довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 “Охорона здо-

ров'я»», Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 06.10.2005 № 2961-IV, Міжнародна класифікація функціонування тощо.

Методичною складовою є навчальні програми дисциплін: «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності», «Вступ до спеціальності», «Біомеханіка», «Професійно-педагогічне вдосконалення».

Процес навчання відбувається за допомогою створених науково-методичних комплексів. Підготовка забезпечується наявністю навчальної та наукової літератури; дидактичних засобів навчання з дотриманням календарно-тематичного плану та логічно побудованих і взаємопов'язаних схем вивчення навчальних дисциплін; сформованих засобів діагностики рівня знань.

Підготовка фізіотерапевтів заснована на теоретичних та практичних заняттях вищеназваних дисциплін. Впродовж навчання студенти отримують загальні та спеціальні знання з побудови, функцій, впливу та спрямованості окремих частин занять та фізкультурно-оздоровчих технологій у цілому.

Так, наприклад, вивчення режимів роботи м'язів на лекційних заняттях з «Теорії та технологій оздоровчо-рекреаційної активності» є початковим етапом створення індивідуальних програм з бодібілдингу. Практичною підготовкою для складання необхідної системи є вирішення ситуаційних завдань та розкладання вправ на компоненти.

Як наукову основу нами обрано діяльнісний, особистісний, компетентнісний, кваліметричний, ресурсний підходи; прагматичну теорію та теорію колективного способу навчання, а також концепцію проблемного навчання. Визначені складові є підґрунтям забезпечення необхідного практичного, особистісно спрямованого процесу підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Визначені нормативні, методичні та наукові основи є базою для виокремлення та обґрунтування педагогічних умов. Вивчення названих положень надало змогу сформулювати такі умови: стимулювання інтересу до вивчення фізкультурно-оздоровчих технологій через проведення екскурсій, а також організацію спілкування з провідними інструкторами в межах навчального процесу; формування когнітивної основи готовності до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у ході інноваційних лекцій, роботи в мікрогрупах, вирішення ситуаційних завдань, побудови схем тощо, практична реалізація теоретичних знань в аудиторній (ділові ігри, взаємонавчання з наступним аналізом відеоматеріалу) та квазіпрофесійній (упровадження фізкультурно-оздоровчих технологій на навчальній практиці) діяльності; упровадження системи самоконтролю та експертного контролю в навчальний процес.

Визначивши складові підготовки, ми маємо змогу побудувати модель процесу формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ.

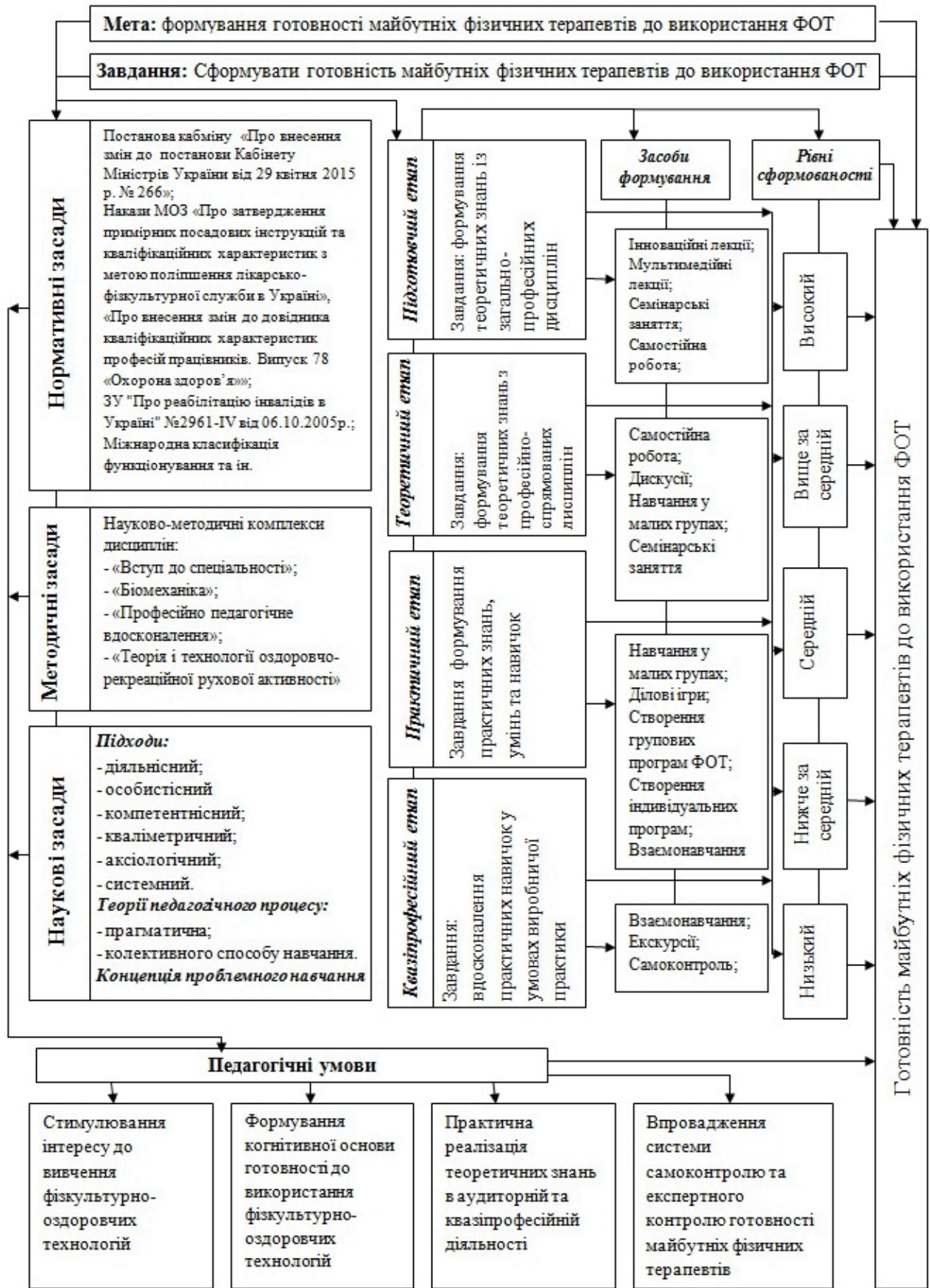


Рис. 1. Модель процесу формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій

Створена модель (рис. 1) дає змогу охарактеризувати змістовні компоненти авторського задуму щодо етапів підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ у професійній діяльності.

Процес підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ відбувається протягом чотирьох етапів: підготовчого, теоретичного, практичного та квазіпрофесійного.

Завданням першого (підготовчого) етапу підготовки є формування в студента-фізіотерапевта знань із загальнопрофесійних дисциплін. Виконання цього завдання відбуватиметься за допомогою інноваційних та мультимедійних лекцій, семінарських занять, самостійної роботи й екскурсій.

1. Лекції є формою організації освітнього процесу у ВНЗ. Вони виступають як основна ланка вивчення навчальної дисципліни.

Лекція – це викладення певного наукового або науково-методичного питання, вона ознайомлює з матеріалом, формує знання, уявлення тощо [3].

Мультимедійна лекція – це лекція, у якій викладення матеріалу відбувається за допомогою комп'ютерних та мультимедійних технологій [5]. Її використання сприяє посиленню засвоєння матеріалу через створення мультисенсорного навчального середовища, що покращує обробку та запам'ятовування матеріалів лекційного заняття шляхом надання процесу навчання емоційного забарвлення [3].

2. Семінарські заняття – засіб поглиблення засвоєння найскладнішої навчальної інформації через активізацію діяльності студентів під час колективної взаємодії; забезпечує поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень. А також є засобом контролю якості засвоєння матеріалу.

Використання цього методу на першому етапі підготовки сприятиме формуванню кругозору та заохоченню до професійної діяльності фізичних терапевтів, а також забезпечить перші уявлення щодо командної роботи (професійної взаємодії з лікарями, масажистами та іншими суб'єктами сфери охорони здоров'я).

3. Самостійна робота – це діяльність студентів, яка полягає в самостійному визначенні та виконанні всіх елементів пізнавального процесу: формулювання мети; завдань; засобів, методів і шляху досягнення цілей; керування процесом навчання; аналіз результатів. Вона є найбільш чітким проявом діяльнісного підходу в навчанні [4].

Процес ознайомлення та зацікавлення студентів-фізіотерапевтів майбутньою професією під час підготовчого етапу відбуватиметься за допомогою використання методу навчальної екскурсії.

Навчальна екскурсія – наочний процес пізнання на основі спостереження. Сприяє розширенню кругозору, формуванню знань та професійних інтересів. Вона є методом розвитку навичок оволодіння інформацією, самоосвіти та професійної самоорієнтації [13].

Головним завданням теоретичного етапу процесу підготовки є створення міцного базису теоретичних знань з професійно спрямованих дисцип-

лін. Методи, що забезпечать виконання цього завдання: самостійна робота, дискусії, семінарські заняття та навчання в малих групах.

1. Самостійна робота. На цьому етапі завданням самостійної роботи буде засвоєння теоретичних знань професійно спрямованих дисциплін (“ЛФК”, “Основ реабілітації”, “ППВ” тощо). Наявність уже сформованих знань із загальнопрофесійних дисциплін дозволить більш якісно та швидко отримувати, запам’ятовувати та використовувати новий матеріал. Викладач на цьому етапі виконує функції координатора, проводить консультації та діагностику результатів.

2. Дискусії – педагогічний метод забезпечення активної участі студентів у навчанні, метою якого є посилення засвоєння матеріалу, вирішення питання чи проблеми, а також формування навичок прийняття рішень та використання наявної інформації.

Перевагами цього методу є можливість кожного учасника дискусії підвищити рівень власних знань завдяки отриманню нової інформації від інших учасників обговорення; підвищення власної компетентності через перевірку та уточнення своїх поглядів, переконань і наявної інформації; формування навички застосування свого рівня знань під час спільного вирішення завдань.

3. Семінарські заняття на цьому етапі підготовки забезпечуватимуть удосконалення та формування міжпредметних зв’язків. Накопичення й систематизація вже отриманих знань сприятиме розвитку самоосвіти, самовдосконаленню та самоконтролю.

4. Навчання в малих групах – це форма організації навчально-пізнавальної діяльності, що передбачає роботу невеликих за кількістю груп над загальними та спеціальними завданнями. Перевагами цього методу є наявність різнобічного погляду на проблему, що вирішується; розвиток комунікативних навичок; активізація навичок прогнозування; сприяння збільшенню форм, методів та засобів вирішення завдання; збільшення й урізноманітнення практичного досвіду.

Третій етап підготовки – практичний. Його завданням є закріплення та вдосконалення набутих практичних знань, умінь та навичок.

Реалізація етапу відбуватиметься за допомогою навчання в малих групах, ділових ігор, проектного методу та методу взаємонавчання.

1. Робота в малих групах на цьому етапі підготовки забезпечуватиме вдосконалення навичок взаємодії у вирішенні завдань, а наявність сформованості належного рівня відповідальності сприятиме більш серйозному ставленню до вирішення проблеми, а, отже, і якіснішому виконанню завдання.

2. Ділові ігри – це метод пошуку вирішення умовної проблемної ситуації, використання якого надає змогу наблизитися до умов професійної діяльності та сприяє розвитку навичок саморегуляції й самоорганізації діяльності студентів.

Ділові ігри є засобом інтенсифікації процесу навчання. За допомогою системного застосування існуючих знань вони сприяють розвитку творчо-

го підходу до вирішення завдань; формують інтерес та забезпечують студента досвідом, який можна використовувати для вирішення нестандартних ситуацій у професійній діяльності; стимулюють бажання до самореалізації та самоствердження [7].

3. Проектний метод – комплекс засобів, способів і прийомів навчання, використовуючи які, студенти під час колективної або індивідуальної роботи складають проект.

Проект – це автентична праця, яку виконують один або група студентів за обраною темою. Він передбачає відбір, розподіл і інформатизацію матеріалу.

Використання цього методу сприяє розвитку в студентів навичок застосування отриманих теоретичних знань на практиці; формує розуміння необхідності самоосвіти; налагодження комунікативних зв'язків та критичності мислення. Результатом проектного методу, за нашим задумом, є створення індивідуальних та групових програм ФОР.

4. Колективне взаємонавчання – засіб навчання, який забезпечує залучення всіх суб'єктів навчання в активну діяльність для навчання інших суб'єктів підготовки. Для використання цього методу необхідна наявність сформованих теоретичних знань, соціальної компетенції, навичок оцінки, самооцінки та самоконтролю.

Використання методу взаємонавчання сприяє підвищенню рівня відповідальності, формуванню соціально цінної мотивації через необхідність навчання інших; дозволяє диференціювати процес навчання; підвищує рівень засвоєння знань, умінь та навичок; надає змогу впровадити квазіпрофесійну діяльність шляхом введення в процес навчання різноманітних форм соціальної взаємодії; підвищує рівень сформованості соціальної компетенції за допомогою посилення комунікативної активності [7].

Розвиток професійного мислення є обов'язковою умовою процесу підготовки, адже завдяки цьому підвищується якість готовності фахівця, формується здатність до оволодіння необхідними професійними навичками, збільшується рівень умінь діяти та мислити в умовах професійного середовища. Тому четвертим завершальним етапом формування готовності студентів-фізіотерапевтів до використання ФОР є квазіпрофесійний. Ця частина підготовки відбувається під час проходження виробничої практики.

Виробнича практика – це комплексний процес, який водночас сприяє вдосконаленню набутих під час навчання знань, умінь та навичок; ознайомлює майбутніх фізичних терапевтів із професійною діяльністю; формує у студентів розуміння та власне ставлення до обраної професії [1].

Для забезпечення якісного формування готовності до використання ФОР ми пропонуємо використовувати такі методи: колективне взаємонавчання, виробничі екскурсії, упровадження самоконтролю.

1. Взаємонавчання. Обраний метод дозволяє реалізовувати зазначені вище функції в більш складній атмосфері – професійній.

Під час практики студенти отримують можливість застосувати на практиці отримані знання, уміння та навички. Проведення частин або цілого заняття зі справжніми пацієнтами (клієнтами) надає змогу навчитись визначати власні та помилки й недоліки інших практикантів. Набутий професійний досвід сприятиме формуванню більш чіткого уявлення щодо ФОТ та їх впливу.

Не менш важливим є вплив професійних умов для формування особистісних та комунікативних навичок, а можливість побачити власну роботу іншими очима (через відгуки щодо проведення, аналіз результату заняття тощо) сприяє підвищенню якості отриманих знань.

2. Виробнича екскурсія реалізовуватиметься через організацію спілкування з провідними фахівцями фізкультурно-оздоровчої галузі. Це засіб ознайомлення із сучасними вимогами до фахівця, передбачає демонстрацію професійних умов та має мотиваційний вплив.

Такі екскурсії формують і вдосконалюють загальні та професійні компетенції, комунікативні навички; стимулюють прагнення до самоосвіти, навчають самоконтролю, відповідальності; формують бажання до професійної самореалізації, навички вирішення нестандартних ситуацій тощо [13].

3. Самоконтроль – це складний процес, заснований на аналізі, оцінюванні та корекції власної діяльності.

Одним з проявів самостійності, що забезпечує отримання та закріплення знань, умінь і навичок, є вміння контролювати себе в будь-якій діяльності. Наявність сформованої навички самоконтролю є умовою підвищення рівня якості навчання та ефективності засвоєння інформації студентами [2].

Так, В. Риловою встановлено, що високий рівень навичок самоконтролю зумовлює рефлексивний, дослідний підхід до самооцінки власних потенцій, критичне ставлення до себе, відповідність оцінки діяльності, а низький рівень – сприяє орієнтації на зовнішнє оцінювання, уникання перешкод у процесі навчання, через це формуються неадекватні судження щодо своєї діяльності [9].

Для оцінювання рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ ми пропонуємо використовувати п'ятиступеневу градацію: низький, нижче за середній, середній, вище за середній, високий.

Використання більш дрібної градації підкріплюється тим, що учасниками нашого дослідження є студенти, які лише отримують необхідні знання та, очевидно, не мають найвищого рівня готовності до професійної діяльності [8].

**Висновки.** Отже, процес формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій – багатогранний процес, заснований на нормативно-правових, наукових та методичних засадах, які формують і забезпечують підготовку цих фахівців. Створена модель надає змогу візуалізувати зміст та процес формування готовності, а також сформулювати уявлення про підготовку й можливі результати.

Перспективи подальшого дослідження полягають в експериментальній перевірці доцільності використання запропонованої моделі.

#### Список використаної літератури

1. Городинський С. І. Багатогранність процесу практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Молодий вчений*. 2015. № 1 (2). С. 196–199.
2. Еренкова В. М. Самоконтроль как средство формирования адекватной самооценки учебной деятельности студентов на учебных занятиях по истории. Белгород, 2016. 14 с
3. Єчкало Ю. В. Методи навчання комп'ютерного моделювання фізичних процесів і явищ у вищій школі. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки* : наук. журн. Черкаси, 2016. № 7. С. 127–134.
4. Єчкало Ю. В. Організація самостійної роботи студентів в інноваційному навчальному середовищі. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Херсон, 2006. Вип. 43. С. 269–272.
5. Ильин В. А. Новый вид обучения в вузе и школе – мультимедийные лекции (на примере спецкурса “Нобелевские премии по физике”). *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна: Проблеми дидактики фізики та шкільного підручника фізики в світлі сучасної освітньої парадигми*. Кам'янець-Подільський, 2006. Вип. 12. С. 43–46.
6. Міхеєнко О. І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2016. 385 с.
7. Никитина Н. Н., Железнякова О. М., Петухов М. А. Основы профессионально-педагогической деятельности : учеб. пособие для студ. учреждений сред. проф. образования. Москва, 2002. 288 с.
8. Переплотчиков Д. О. Методика діагностики рівня професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 3. С. 63–66.
9. Рылова В. В. Самоконтроль как средство формирования адекватной самооценки учебной деятельности старшеклассников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Киров, 2001. 148 с.
10. Сидорова И. А. Синькевич П. С. Социальные технологии физкультурно-оздоровительной работы. *Студенческий научный форум* : материалы VII Международной студенческой электронной научной конференции. URL: <http://www.scienceforum.ru/2015/827/13133>.
11. Словник української мови : в 11 т. Київ, 1970–1980. Т. 10. 583 с.
12. Фастівець А. В. Формування діагностичної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2015. 283 с.
13. Федорова Т. Е. Экскурсия как средство формирования у студентов интереса к инженерной деятельности (методические рекомендации). *Роль и место инженерных знаний в структуре общего образования : сб. статей Пятой Международной очно-заочной научно-практической конференции “Формирование престижа профессии инженера у современных школьников”*. Санкт-Петербург, 2017. С. 301–305.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2017.

---

#### **Бурка Е. Н. Этапы формирования готовности будущих физических терапевтов к использованию физкультурно-оздоровительных технологий**

*В статье определены составные части подготовки будущих физиотерапевтов к использованию физкультурно-оздоровительных технологий. Охарактеризованы базовые элементы подготовки студентов-физиотерапевтов к использованию физкультурно-*



*оздоровительных технологий: цель; нормативные, научные и методические основы; педагогические условия. Создана модель процесса формирования готовности физических терапевтов к использованию ФОТ. Определены и охарактеризованы четыре этапа подготовки: подготовительный, теоретический, практический и квазипрофессиональный.*

**Ключевые слова:** *подготовка, физический терапевт, модель процесса формирования готовности, этапы готовности.*

**Burka O. The Stages of the Formation of the Readiness of the Future Physical Therapists to Use Fitness and Health Technologies**

*In the article are determined and justified the aspects of the preparation of the future therapists to use fitness and health technologies.*

*Was elaborated model of readiness formation process of the future physical therapists to use fitness and health technologies. In the basis of the model lie the aim of preparation, regulation, scientific and methodological principles as well as four pedagogical conditions.*

*The named characteristics are the basis of the four stages of the preparation.*

*The first stage is preparative. its task is the formation of the knowledge of the general professional disciplines, as well as the formation of the interest in the students physical therapists in the professional activities.*

*The second stage is theoretical. It guarantees the formation of the theoretical knowledge of the career oriented disciplines such as “Remedial physical therapy”, “Basics of rehabilitation”, “Physical rehabilitations of different nosological groups” and etc.*

*The third stage – practical one – with the help of chosen means forms the practical knowledge, skills and habits.*

*The final stage of the preparation of the future therapists to use fitness and health technologies quasiprofessional. Its task is perfection and reinforcement of the received knowledge, skills and habits in the conditions close to professional – work practice.*

*For each stage were chosen the means of the realization of the process of the formation of the readiness of the future therapists among which are: innovative lectures, discussions, excursions, simulation exercises, reciprocal learning and others. Also was justified the reasonability of their usage.*

*The formed characteristics reflect five levels of formation of the readiness to use fitness and health technologies: upper, upper-middle, middle, below average, low.*

**Key words:** *preparation, physical therapist, model of readiness formation process, stages of readiness.*